

УДК 339.543:351.9

Карпенко А.В.

д-р екон. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

ОСНОВИ МИТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

В умовах глобалізації участь кожної країни у світогосподарських відносинах визначає її конкурентоспроможність та темпи розвитку. Активна позиція у інтеграційних процесах, обмінах товарами та послугами, робочою силою, технологіями та ін. позитивно впливають на соціально-економічний розвиток країни. Проте важливо в таких відносинах мати позицію рівноправного учасника, щоб отримувати переваги від зовнішньоекономічної діяльності. Поряд з розвитком зазначених відносин важливо їх ефективно регулювати, що дозволяє здійснювати митна політика. Саме від якості

регулювання зовнішньоекономічної діяльності, яку визначає митна політика, буде залежати розвиток внутрішнього ринку країни та ефективність її співпраці з іншими суб'єктами світової економіки.

Митна політика держави є динамічним процесом, оскільки враховує та змінюється в залежності від рівня розвитку світового та внутрішнього ринку, розмірів, структури і характеру імпорту, експорту та транзиту. Вона впливає на економічне зростання країни не лише через можливості митно-тарифного регулювання, що дозволяє акумулювати певну частину коштів до Державного бюджету, а також через ефективне функціонування митних кордонів і захист національних інтересів у зовнішньоекономічних операціях.

Митна політика є складовою внутрішньої та зовнішньої політики, яка визначає зміст діяльності держави та її компетентних органів у сфері регулювання зовнішньоекономічних відносин та організації митної системи і має на меті захист національних інтересів, національної безпеки і економічного суверенітету держави [1, с. 9]. Вона впливає на регулювання іноземних інвестицій, експорт, імпорт і транзит товарів через установлення мита та інших зборів і податків, квотування, заборони тощо.

У відповідності до чинного Митного кодексу України «державна митна політика – це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки» [2]. Тобто митна політика є системою цілей, принципів, функцій, напрямів, засобів і механізмів діяльності держави. Вона за допомогою механізмів тарифного й нетарифного регулювання та участі у міжнародних об'єднаннях і договорах (конвенціях) спрямована забезпечити захист і розвиток національної економіки та її інтеграцію.

Формулювання митної політики у законодавстві ряду країн відображає різні підходи до визначення основних цілей, що поставлені перед даним напрямом. У більшості країн основна увага зосереджена на такому призначенні митної політики [3, с. 71-72]: найбільш ефективне використання інструментів митного контролю, стимулювання розвитку економіки та захист економічних інтересів держави, ефективне здійснення митної справи. Тобто митна політика переслідує перш за все захист економічних інтересів держави та стимулювання розвитку економіки.

Попри різні формулювання сутності митної політики та основних її цілей, відмінності полягають у визначеному місці та пріоритетах даного напрямку в межах економіки країни, наявності та підпорядкуванні органів, що здійснюють організацію, контроль та регулювання митної діяльності тощо. Тому важливо її узгоджувати з економічною політикою держави.

Митна політика є системою урядових концепцій та планів їх реалізації з питань митного регулювання, яка становить собою замкнений цикл із двох складових функцій, що пов'язані з формуванням та реалізацією митної політики. Загалом митна політика держави сьогодні може бути представлена наступними базовими функціями [4, с. 116-123]: фінансовою, яка полягає у наповненні Державного бюджету; економіко-регуляторною, яка передбачає вплив з боку держави на зовнішньоекономічну діяльність; захисною, яка забезпечує захист держави від зовнішніх та внутрішніх загроз; контрольно-організаційною, яка полягає у визначенні та забезпеченні умов і порядків переміщення товарів, проведенні митного контролю й митного оформлення тощо; інформаційно-статистичною, яка спрямована на організацію збору, зберігання та передачу інформації, забезпечення аналізу митних ризиків тощо; міжнародно-політичною, яка полягає у забезпеченні здійснення міжнародно-інтеграційного процесу, виконанні міжнародно-правових заходів, розвитку міжнародного митного співробітництва, залученні організаційної та фінансової допомоги для розвитку митної справи.

Очевидно, що більшість функцій митної політики (зокрема, фінансова, економіко-регуляторна, захисна та контрольно-організаційна) мають безпосередній вплив на наповнення доходної частини Державного бюджету, а отже й на фінансування потреб для забезпечення економічного зростання країни. Крім того, останні дві функції дозволяють сформувати базу для реалізації ефективної митної політики, побудови інтеграційних зв'язків та міжнародного співробітництва.

Отже, митна політика є різновидом державної політики, головним функціональним завданням якої є забезпечення захисту національних інтересів та національної безпеки країни в політичній, економічній, соціальній, екологічній та інших сферах, реалізації зовнішньоекономічних завдань та інтересів. У сучасних умовах глобалізації вона перетворюється на ефективний механізм сприяння розвитку не тільки торгово-економічних відносин, а й національних економік загалом. Поміркована й урівноважена, а головне, стабільна митна політика сприяє зміцненню національної економіки, розвитку експортного потенціалу вітчизняної продукції, прискоренню і поглибленню інтеграції у світову економічну систему та активізації участі в міжнародних економічних і фінансових організаціях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ківалов С. В., Кормич Б. А. Митна політика України : підручник. Одеса : Юрид. літ., 2002. 256 с.
2. Митний кодекс України: Закон України № 4495-VI від 13.03.2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

3. Митна політика та митна безпека України: монографія / за заг. ред. П. В. Пашка, І. Г. Бережнюка. Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2013. 338 с.
4. Пашко П. В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації): монографія. Одеса: АТ «ПЛАСКЕ», 2009. 628 с.